

Дајана Лазаревић*

Институт за политичке студије, Београд

АКТУЕЛНОСТ ГЕОПОЛИТИКЕ ДУНАВА У САВРЕМЕНОЈ СРПСКОЈ НАУЦИ** библиографија

Геополитика постаје све актуелнија научна дисциплина и интересовање српске научне јавности за њу је у нарочитом порасту последње три деценије. Ову тврдњу лако можемо поткрепити библиографским подацима – научним монографијама и зборницима радова посвећеним геополитичким анализама.

Међутим, *тема Дунава у геополитици, о којој се деценијама говори и стварају се стратегије и планови на Западу и Истоку, недовољно је експлоатисана у српској савременој политичкој науци*. А како тренутна светска политичка сцена изгледа, Дунав постаје све битнија, рекло би се – *витална река* око које се воде различите битке – да се поетски изразимо: „и пером и мачем”. Стога, иницијатива Института за политичке студије у Београду и организација једне крупне конференције посвећена геополитици Дунава¹ од изузетног је значаја за савремену српску науку и отвориће врата будућим истраживањима и пружити јасније увиде у ову тему.

Ипак, одређене српске научно-истраживачке институције и аутори су раније посвећивали пажњу европским стратегијама за Дунав и започели су питање геополитике Дунава. Пиониром у овој теми свакако можемо да означимо Институт за међународну политику и привреду у Београду, који је низ година организовао

* dajana.lazarevic@ips.ac.rs

** Чланак је урађен у оквиру интерног пројекта „Србија и балканске геополитичке импликације украјинске кризе”, реализованог у партнерству Института за политичке студије и Факултета за међународну политику и безбедност, Београд.

¹ Међународна научна конференција „Европа и Дунав: Дунав у геополитичким стратегијама европских држава” у организацији Института за политичке студије, Београд (26-27. јуна 2023. године). Лице задужено за организацију конференције: др Миша Стојадиновић.

разне конференције посвећене Дунаву (историји, међународној сарадњи, стратешком положају)². Те конференције су изнедриле и неколико зборника са квалитетним научним материјалима.

Тема геополитике Дунава заступљена је и у интердисциплинарном часопису Министарства одбране Србије „Војно дело” (додуше, чешће као пропратна, него као главна тема), али своје место проналази у значајним војним стратегијским анализама прошлости и садашњости³.

У библиографији која се налази у додатку овог кратког осврта можемо видети ауторе чије се монографије баве питањима Дунава: Ранко Јаковљевић, Душко Димитријевић, Милован Радаковић, Милан Гулић, Дејан Медаковић и др⁴.

Будући да се ова библиографија тематски везује за међународну конференцију Института за политичке студије и зборник који настаје као њен резултат, поменућемо и неке од најпознатијих српских геополитичара и научних саветника на Институту, који се у својим делима (макар индиректно) дотичу геополитике дунавског региона: др Зоран Милошевић⁵, др Миломир Степић⁶ и др Љубиша Деспотовић⁷.

Читаоцима се у наредним редовима нуди изабрана библиографија научних радова који се тичу геополитике дунавског

² Више о конференцијама ИМПП видети на: <https://www.diplomacy.bg.ac.rs/category/aktuelno/paucni-skupovi/> (13.5.2023.)

³ Више о томе погледати „Војно дело”: <http://www.vojnodelo.mod.gov.rs/> (13.5.2023.)

⁴ Списак је састављен на основу јавно доступних података Узајамног каталога Народне библиотеке Србије: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/search?database=nbs&q=> (13.5.2023.)

⁵ Погледати још и: *Геополитика / Zoran Milošević*. – Брчко : *Evropski univerzitet Brčko distrikta*, 2013; *Руско питање данас / Зоран Милошевић*. – Београд : Институт за политичке студије, 2006; *Историја као инструмент геополитике : зборник радова са међународне научне конференције одржане у Београду 14–15. марта 2022. године*. – Београд : Институт за политичке студије, 2022.

⁶ Погледати још и: *Геополитика неоевроазијства : позиција српских земаља / Миломир Степић*. – Београд : Институт за политичке студије, 2013; *Српски геополитички образац / Миломир Степић*. – Београд : *Satena mundi*, 2019; *У вртлогу балканизације : политичко-географски положај и фрагментираност српских земаља / Миломир Степић*. – Београд : Службени лист СРЈ : Институт за геополитичке студије, 2001.

⁷ Погледати још и: *Геополитика идентитета / Љубиша Деспотовић*. – Бачка Паланка : Логос ; Нови Сад : Култура полиса, 2011; *Српска геополитичка парадигма : прилози за заснивање примењене геополитике / Љубиша Деспотовић*. – Сремски Карловци : Каирос, 2012; *Геополитика светосавља : српско национално питање у историјском распону од крштене до природне Србије / Љубиша Деспотовић*. – Сремски Карловци : Каирос, 2019.

региона⁸, као и докторске дисертације научног подмлатка који се дотицао исте теме^{9, 10}

ИЗАБРАНА БИБЛИОГРАФИЈА НАУЧНИХ РАДОВА НА ТЕМУ ГЕОПОЛИТИКЕ ДУНАВА

МОНОГРАФИЈЕ

ЈАКОВЉЕВИЋ, Ранко

Крај Дунава : прилози за историју граница / Ранко Јаковљевић. – Шабац : Центар академске речи, 2018. – 396 стр. – ISBN 978-86-80142-27-2.

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Душко

РАДАКОВИЋ, Милован

Dunavska strategija Evropske unije u 21. veku / priređivači Duško Dimitrijević, Milovan Radaković. – Београд : Институт за међународну политику и привреду, 2016. – 346 стр. – ISBN 978-86-7067-223-9.

ГУЛИЋ, Милан

Од Батине до Галца : Дунав у југословенској политици према Совјетском Савезу 1944-1953 / Милан Гулић. – Београд : Институт за савремену историју, 2015. – 332 стр.

ГУЛИЋ, Милан

Краљевина Југославија и Дунав : дунавска политика југословенске краљевине 1918-1944 / Милан Гулић. – Београд : Институт за савремену историју, 2014. – 275 стр. – ISBN 978-86-7403-192-6.

МЕДАКОВИЋ, Дејан

Дунав, река јединства Европе / Дејан Медаковић ; [превод на немачки Саша Рогић ; редактор превода Борко Иванковић ; израда регистра Вида Зеремски]. – Нови Сад : Прометеј, 2005. – 148 стр. – ISBN 86-7639-931-X, 978-86-7639-931-4.

⁸ Подаци су доступни и на Српском цитатном индексу: <https://scindeks.ceon.rs/> (13.5.2023.)

⁹ Погледати Национални репозиторијум дисертација у Србији (НарДуС): <https://nardus.mfn.gov.rs/> (13.5.2023.)

¹⁰ Видети још и: Балканска геополитичка парадигма : Балкан у геополитичкој визури великих сила / Вања Глишин. – Сремски Карловци : Каирос, 2019.

СТОЈКОВИЋ, Момир М.

Међународноправни положај Дунава : s osvrтом na ekonomski i politički značaj / Momir M. Stojković. – Beograd : [s.n.], 1970. – 145 str.

РИСТИЋ, Андрија М.

Дунав : геополитичка студија / Андрија М. Ристић. – Београд : Политика и Друштво, [б.г.]. – 63 стр.

ЗБОРНИЦИ РАДОВА СА КОНФЕРЕНЦИЈА

Dunav i put svile : tematski zbornik sa међународне научне конференције, Beograd, 17. juna 2016. godine = Danube and the new silk road: thematical proceeding from the international scientific conference, Belgrade, June 17, 2016. – Beograd : Institut za међународну politiku i privredu = Institute of International Politics and Economics, 2017. – ISBN 978-86-7067-234-5.

Uloga civilnog društva u promociji potencijala Podunavlja u svetlu izrade Strategije EU za Dunavski region / 21. Међународна научна конференција „Dunav – reka saradnje” = The Role of Civil Society in Promotion of the Danube Basin Potential in the Light of the EU Strategy for Danube Region / The 21st International Scientific Conference „Danube – River of Cooperation” ; uredili, editors Edita Stojić Karanović & Nevenka Jeftić Šarčević. – Beograd : Institut za међународну politiku i privredu = Institute of International Politics and Economics : Међународни научни forum „Dunav – reka saradnje” = International Scientific Forum „Danube – River of Cooperation”, 2011. – 211 str. – ISBN 978-86-7067-161-4 (IMPP).

The Strategic Role of the Danube and its Tributaries in Cross-Border and Regional Cooperation in the Middle – Danube Basin : zbornik radova i izlaganja sa XX jubilarne међународне научне конференције Dunav – reka saradnje, Beograd – Veliko Gradište, septembar 2009. godine : the 20th International Scientific Conference Belgrade – Veliko Gradište, 24-27 September 2009 [Elektronski izvor] / [uređivači, editors Edita Stojić-Karanović, Dragan Stojović ; prevod, translation Enisa Imamović ; fotografije, photos Dušan Drndarski, Vladimir Mihajlović]. – Beograd : Међународни научни forum „Dunav – reka saradnje” = International Scientific Forum „Danube – River of Cooperation”, 2010. – elektronski izvor. – ISBN 978-86-82825-13-5.

Evropska istorija na obalama Dunava : zbornik ; Water and Culture : collection / The XVIII & XIX DRC [Danube – River Cooperation]

Conferences, held 2007 and 2008 ; [organized by] Institute of International Politics and Economics & International Scientific Forum „Danube – River of Cooperation” ; [urednik, editor Edita Stojić-Karanović ; prevod, translation Enisa Imamović]. – Beograd : Međunarodni naučni forum „Dunav – reka saradnje” : Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2009. – elektronski izvor. – ISBN 978-86-7067-117-1 (IMPP).

Dunav – reka saradnje : od principa dobrosusedstva do Regionalnog modela srednjeg Podunavlja = Danube – River of Cooperation : from the Principles of Good Neighbourhood to the Middle Danube Regional Model / Edita Stojić Karanović. – Beograd : Međunarodni naučni forum „Dunav – reka saradnje”, 2005. – 289 str. – ISBN 86-82825-05-8.

Danubo – rivero de kunlaboro : referajoj de DESKF-5, Beograd 7-10 junio 2001 = Dunav – reka saradnje : saopštenje sa 5. DESKF / [odgovorni urednik Zlatoje Martinov]. – Beograd : Institut za Esperanto Srbije : Savez za Esperanto Srbije, 2001. – 257 str. – ISBN 86-901281-4-X.

Пловидба на Дунаву и његовим притокама кроз векове : зборник радова са међународног научног скупа одржаног 5. и 6. јуна 1979. године / уредник Васа Чубриловић. – Београд : САНУ, 1983. – X, 607 стр.

ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Улога политика безбедности држава Западног Балкана у утврђивању спољнополитичких приоритета после 2000. године – докторска дисертација / Зоран С. Шијан. – Београд : Факултет политичких наука, 2013.

Страни утицаји на развој српске војне доктрине – докторска дисертација / Слободан В. Ђукић. – Београд : Филозофски факултет, 2013.

Безбедност југоисточне Европеконстанта стратешких концепата НАТО-а – докторска дисертација / Дарко М. Матијашевић. – Београд : Факултет безбедности, 2013.

Улога одбрамбене дипломатије у савременим међународним односима – докторска дисертација / Душко Дамјановић. – Београд : Факултет безбедности, 2013.

ЕВРОПА И ДУНАВ: Дунав у геополитичким стратегијама европских држава

Енергетски и војни аспект стратегије безбедности Руске федерације у контексту савременог међународног поретка и односа према Републици Србији – докторска дисертација / Слађан Милосављевић. – Београд : Факултет безбедности, 2013.

Дунав у југословенској политици према Совјетском савезу (1944-1953) – докторска дисертација / Милан Н. Гулић. – Београд : Филозофски факултет, 2012.

Србија, Бугарска и Татари у другој половини XIII века – докторска дисертација / Александар Б. Узелац. – Београд : Филозофски факултет, 2012.

Безбедност граница као део савременог система супротстављања организованом криминалу – докторска дисертација / Сениша Р. Достанић. – Београд : Факултет безбедности, 2012.

Politička geografija / Mirko Grčić. – Београд : Geografski fakultet, 2000.

НАУЧНИ РАДОВИ

Vukovarska ada – (Ne)sporan deo srpsko-hrvatske granice na Dunavu / Miloš Petrović // naučne publikacije Državnog univerziteta u Novom Pazaru, vol. 4, br. 2 (oktobar 2021), str. 131-140. – ISSN 2619-998X.

Дунавски регион и детерминанте политике у области климатских промена / Драгољуб Ц. Тодић // Војно дело, год. 67, бр. 5 (2017), стр. 103-116. – ISSN 0042-8426.

Утицај европског Коридора 7 на безбедност Републике Србије / Миленко Целетовић, Хатица Бериша // Годишњак факултет безбедности, бр. 1 (2017), стр. 69-94. – ISSN 1821-150X.

Ekonomsko-pravni aspekti transporta Dunavom u funkciji pridruživanja zemalja zapadnog Balkana Evropskoj uniji / Jelena Vapa-Tankosić, Vladimir Medović, Miroslav Stojsavljević // Pravo – teorija i praksa, vol. 30, br. 7-9 (2013), str. 48-59. – ISSN 0352-3713.

Panевропски дунавски коридор / Vladeta S. Čolić, Katarina S. Vukadinović, Danijela B. Pjevčević, Aleksandar N. Radonjić // Tehnika, vol. 68, br. 4 (2013), str. 717-722. – ISSN 0040-2176.

Važnost Dunava i Đerdapa u ratnim operacijama na području Jugoslavije 1941–1944 / Milan Gulić // Istorija 20. veka, god. XXX, br. 3 (2012), str. 39-62. – ISSN 0352–3160.

Pitanje granice između Srbije i Hrvatske na Dunavu / Duško Dimitrijević // Megatrend revija, vol. 9, br. 3 (2012), str. 1-22. – ISSN 1820-3159.

Uloga policije u ostvarivanju bezbednosti na međunarodnim plovним rekama u Srbiji / Saša Stefanović, Raco Gojaković, Slobodan Miladinović // Bezbednost, vol. 52, br. 2 (2010), str. 108-123. – ISSN 0409-2953.

Geopolitika crnomorskog regiona / Nevenka Jeftić // Bibliid, Vol. LIX, br. 2-3 (2007), str. 308-321. – ISSN 0025-8555.

ПРИКАЗИ КЊИГА

Приказ књиге Милана Гулића Од Батине до Галца: Дунав у југословенској политици према Советском спасу 1944–1953. – Милан Галић: Од Батине до Галца, Институт за северумену историју, Београд, 2015. / Никола Тошић Малешевић // Војно дело, год. 69, бр. 1 (2017), стр. 497-500. – ISSN 0042-8426.

Приказ књиге „Краљевина Југославија и Дунав, дунавска политика Југословенске краљевине 1918–1944”, Милана Гулића / Никола Тошић Малешевић // Војно дело, год. 67, бр. 5 (2015), стр. 433-435. – ISSN 0042-8426.

ЗАКони И ПРОПИСИ

Strategija Evropske unije za Dunavsku regiju (SEUDR). – Dostupno na: https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/STRATEGIJA-EVROPSKE-UNIJE-ZA-DUNAVSKU-REGIJU-SEUDR-zaista-vidljiva-saradnja_ME.pdf

Zajednička izjava o vodećim principima za razvoj unutarnje plovidbe i zaštite okoliša u slivu rijeke Dunav. – Dostupno na: https://www.icpdr.org/main/sites/default/files/joint_statement_isrbc_icpdr_and_danube_commission_final_bih_bos.pdf